

רשמי סיור בקפריסין

האדמה הטובה ביותר — הוא גם הגידול הרנטבילי ביותר בקפריסין מכל עצי הפרי. משתמשים בכנה *Prunus Avium*, והזנים המקובלים ביותר הם: *Black Tartarian*, *Napoleon*.

השזיף: מרובים הזנים של השזיף האירופי, כגון: *President*, *Fond seedling*, *Callin's gage*; *green gage*, *Belle de Louvaine* ועוד. הבשלתם חלה בין סוף אוגוסט לאוקטובר. נראה מקובל ביותר הזן *Belle de Louvaine* — שזיף כחול כהה, גדול; הגלעין נפרד בקלות; מתאים לייבוש; מבשיל בתחילת ספטמבר והרושם הוא, שאפשר להחזיקו בקירור. הכנה היחידה היא המירובלן ואין משתמשים בכנה אחרת.

האגס. האגס תופס מקום קטן ביותר בין המטעים, כי אין רואים בו הצלחה; נוסו כנות האגס והחבוש, אך חוץ ממקרים בודדים יוצאים מהכלל — מתנוונים העצים במהירות והיבולים קטנים ביותר. סיבת הניוון בלתי ידועה.

הגפן. הגפן תופסת שטחים נרחבים של קפריסין — את כל הגבעות, ויש גם כרמים בשפלה. מבחר הזנים אינו רב, ואף אין הזנים מצטיינים, אולם אפילו בזנים הקיימים מצליחים הקפריסאים לייצוא ענבים טריים לאנגליה, בתעשית צימוקים לייצוא ותעשית יינות.

בקפריסין אין הפילוקסרה, וכל הגפנים בלתי מורכבות; נוטעים אותן מושרשות, אין נוטעים יחורים. הסולטנינה הוא הזן ההולך ומתפשט בשנים האחרונות. האכרים מגדלים אותו בעיקר בצורת גביע בינוני (גזע בגובה 50 ס"מ) עם סמוך.

הזמירה — חלופין: 2 עינים ו-6 עינים. היבולים בבעל — טונה אחת לדונם (באדמה עמוקה). לצורת הגביע כמה חסרונות: בשטחים הפתוחים לרוחות מתהפכת הגפן יחד עם הסמוך; סבך הזמירות והשריגים רב מאוד; האשכולות טמונים בין העלים וקשה להלחם במחלות ומוזיקים. יש אכרים, שע"י קיטומים תמידיים במשך כל הקיץ הצליחו לשמור על צורת הגביע, בלי שיתהפך ובלי שיווצר סבך גדול.

לעומת זה במשק פסורי (חברה קפריסאית — ארץ ישראלית לגידול עצי פרי וגפן), שהוא משק מטעים לדוגמה, הזניחו את צורת הגביע ומגדלים את הסולטנינה בצורות שונות של קורדונים, וביניהם התבלטה במיוחד צורת המניפה (*Cane pruning*).

נציין את אופן הנטיעה והטיפול בגפן במשק זה. המשק נמצא בשפלה, הכרם במישור. הכנת הקרקע קפדנית ביותר: חרישה עמוקה בעומק של 60 ס"מ; אחרי החרישה העמוקה הורשים במשתת (סובסולר) הפותח חריצים עד לעומק של 1,20 מטר. אחרי זה האדמה תחוחה ביותר, ואין צורך בפתיחת בורות.

המסייר בקפריסין, אפילו אם אינו שתל (כורם, מגדל עצים) מתרשם במיוחד משטחים גדולים ורצופים של כרמים, משפע של פירות מסוגים שונים ומשטחים גדולים של חרובים. וכיון שקפריסין דומה באזוריה ובאקלימה לארץ-ישראל, מעניין לראות מה הם הגידולים שמגדלים ומה נוכל ללמוד מהם.

ראשית, יש לציין, כי איכרי קפריסין שומרים שמירה קפדנית על תיכנון אזורי של המטעים (מבלי שזהיה שם מחלקת תיכנון). האיכר יודע היטב, שבשפלה רצוי לו לגדל הדורים, כי בגבעות מתאימים כרמי גפנים ותאנים, ובהר — תפוחים, דובדבנים ושזיפים אירופיים (שזיפים יפניים מגדלים אך במידה קטנה מאד). כן נזהר האיכר מ"בזבז" מים, ואינו מגדל בהשקאה גידולים שאפשר לגדלם בעל. הוא מקפיד לתאם את הגידול לעומק הקרקע. את החרוב או התאנה הוא מגדל באדמות פחות עמוקות, ואילו את התפוח או הדובדבן הוא מקפיד לנטוע באדמות עמוקות.

תיכנון זה משווה אופי מיוחד לנוף הקפריסאי: העובר בשפלה יראה בעיקר גידולי שלחין שונים והדורים. ובמידה שעולים לגבעות — נראים שטחים רצופים של חרובים וגפנים, ובעלותך לגובה של 800 מטר ויותר (עד 1500 מטר) — תראה אך מטעי דובדבנים ותפוחים. מובן שב"תיכנון" זה יש גם צדדים שליליים, והוא — המשק המונוקולטורי של האכר — ביחוד בגבעות, ששם יקרה לעתים תכופות, שכל משקו של האכר כולל אך ורק גפנים.

נציין כאן את הגידולים השונים:

הנשירים.

התפוח, הדובדבן והשזיף האירופי תופסים את המקום העיקרי במטעי ההר (בגובה שלמעלה מ-800 מ').

התפוח. האקלים קר בחורף (חודשיים מתחת ל-0°C), שלג כל החורף, הגשמים פוסקים במרס-אפריל, ועל הרוב אין גשמים בקיץ (חוץ ממטרות קצרים ובודדים). הקרקע אינה גירית, בינונית כבדה ועמוקה. בתפוחים הזן המקובל ביותר הוא אינ-כמוהו. זנים אחרים הם *Cox orange*; *Lord Lambour*; *Winter*; *Permain*, *Blenheim* ועוד.

הכנה הנפוצה ביותר — א. מ. מס' 2. בתחנות הנסיונות יש גם כנות אחרות של א. מ. ביחוד הא. מ. 16, אך העצים המורכבים עליה מתחילים להיניב מאוחר מאד. כמעט שאין רואים מטעי תפוחים רצופים, אלא מידרגים שעליהם שורה או שתי שורות של עצים, כפי שהיה נהוג אצל הערבים בארץ.

הדובדבן. לעומת זאת רואים את הדובדבן בחלקות רצופות יותר; ובשביל הדובדבן נבחרת

תלול ולמדרונים משופעים ביותר, שקשה להאמין איך בן-אדם מסוגל לטפס עליהם. מובן, שעיבוד הכרמים האלה הוא במעדר, והסחיפה רבה בהם.

הפקיד העוסק במלחמה נגד סחיפה הסביר לי, כי כרמים אלה נעזבים לעתים ע"י בעליהם, בגלל הכנסתם הקטנה, וכעבור שנים מספר מנסה בעל הכרם, או בנו, לנטוע בהם מחדש, וחוזר חלילה. המחלקה העוסקת במלחמה נגד סחיפה במשרד החקלאות באה לידי מסקנה, שאין לנטוע עצי פרי או גפן במדרונים אשר שיפועם הוא למעלה מ-25%.

החרובים תופסים מקום נכבד ביותר בייצוא החקלאי של קפריסין. החרוב גדל במטעים מסודרים; הרווחים 10×10 ; 10×12 מטר. מיועדות לחרוב קרקעות גיריות, בלתי עמוקות ושאינן בהן אפשרות להשקות. את החרובים נוטעים בלתי מורכבים והאכר מרכיב אותם במקום, הרכבת עין גבוהה (כדי לאפשר רעית כבשים מתחת לעצים בחורף). 8 שנים אחרי הנטיעה נותן העץ יבול ראשון. היבול הממוצע לעץ בתנאי בעל — 100 ק"ג לדונם. אין נוטעים במטעי חרוב עצים זכריים: נראה, שבכל עץ יש גם פרחים שלמים, המספיקים להפריה, אך נזהרים להרכיב רק מעצים נושאי פרי. יום הקטיף של החרובים נקבע ע"י הממשלה. האכר הקפריסאי להוט אחרי נטיעת חרובים המכניסים הכנסה טובה (יותר טובה מהגפן) ומדי שנה נוטעים מאות דונמים.

התאנה זוכה בקפריסין לטיפול טוב, והעצים מגיעים לגודל רב ולפוריות גבוהה, עד לידי כך שיש צורך לתמכם בסמוכות עבים מכל הצדדים. גם בתאנה, כמו בגפן — הפרי נשלח בחלקו לשוק למאכל טרי (בסלים ולא בארגזים) ובחלקו משמש לייבוש. הייבוש נעשה על טסים בשמש, לאחר שהפירות גופרו בחדרי גיפור. הזנים אינם טובים מהזנים שלנו. הפרי המיובש משמש לייצוא.

משתלות: בקפריסין אין משתלות פרטיות, רק ממשלתיות. הממשלה מכינה מדי שנה אלפי שתילים: דובדבנים, תפוחים, שזיפים, גפנים מושרשות, הרובים וזיתים. השתלות עומדת בדרגה נמוכה. בנשי רים מכינים רק שתילים דו-שנתיים; החרובים נמכרים עפ"י בלתי מורכבים. מחיר כל השתילים נמוך ביותר, אך עפ"י אין כמות השתילים מספקת את הדרישה.

בסכום — גם עלינו להקדיש יותר תשומת-לב לגידול החרוב (המכנים דיוזים לקפריסין), לגידול הסולטנינה (שגם היא עלולה להכניס דיוזים — אם ע"י ייצוא ענבים טריים, או לחסוך דיוזים — ע"י אי הכנסת צמוקים מחו"ל), וכן עלינו לגדל זנים אפילים של ענבים, ובמיוחד אנו נדרשים לטפול נמרץ יותר בעצי התאנה שלנו.

סילביה רייך,

הכוכנות היהודית לא"י,
המחלקה להתישבות חקלאית.

אלא שותלים את הגפן בתלם פתוח. הנטיעה ברווחים של 3×3 מטר. על יד כל גפן מעמידים בשנה הראשונה סמוך של עץ בגובה של 1.5 מטר ובעובי 4.5 ס"מ. הסמוכות מחוטאים בתמיסת קריאוסוט ונפט (1:1). שוררים את הסמוכות בחומר זה במשך 24 שעות. גם בשביל הקורדונים משתמשים בעמודי עץ, ואנשי המקום מצאו, כי החיטוי בקריאוסוט יעיל ביותר. השקאה ניתנת פעמיים במשך השנה; כמות הגשמים בחורף כ-500—600 מ"מ. התפתחות הגפנים — מצוינת, וכבר בשנה השלישית מקבלים כחצי טון ענבים לדונם. היבול הנורמלי הוא 2 טון לדונם — בצורת המניפה.

חשיבותו של הזן סולטנינה, בזה שהוא משמש לשלוש מטרות: יין, צמוקים וענבים טריים למאכל. בדרך כלל הפרי נשלח לאנגליה. הבציר של הסולטנינה מתחיל בקפריסין באמצע אוגוסט ונמשך כשלוש עיים. הפרי נארוז שכבה אחת בארגזים קטנים, בלי מכסה, רק בעטיפת ניר פרגמנט. הפרי נשלח באניה מקוררת ומגיע כעבור 12 יום לאנגליה, ונמכר עפ"י במחירים טובים. רק במקרה שאין מחירים טובים לפרי טרי, או שמחמת איזו סיבה שהיא אין אפשרות לשלוח פרי טרי לאנגליה, מתקינים מהסולטנינה צמוקים; גם הפרי שאינו ראוי למשלוח משמש לתעשית צמוקים — או יין.

ייבוש הענבים לצמוקים נעשה בשמש. לשם כך מתקינים עפ"י מישטח של אדמה מעורבת בקש והדוקה היטב, בשפוע קל לשני צדדים. לאורך המישטח באמצעו מתוח חוט ברזל, שעליו מושחל כעין וילון בד עבה או אברזין (בריונט) שבו מכסים את הצימוקים לשעות הלילה. לפני פיזור האשכולות על המישטח טובלים אותם בנתר מאכל (סודה קאוס-טית); במשך 5 ימים נגמר יבוש הצימוקים ומגפירים אותם.

אך חוץ מהתקנת צמוקים בקנה-מידה גדול, כפי שתואר לעיל, הרי כל איכר מתקין לעצמו צמוקים, מהענבים שאינם ראויים למשלוח למאכל, או שלא הצליח לשווקם (השווק אינו מאורגן). הוא טובל את האשכולות בנתר מאכל, ושוטח אותם על ניר עבה בין הגפנים עד אשר יתיבשו. צמוקים אלה הם עפ"י מסוג שני ונמכרים ליין. בהזדמנות זו כדאי לציין, שבשנת 1951 היתה ישראל הקונה הגדול ביותר של צמוקים מקפריסין.

יתר הזנים הראויים לתשומת לב הם: הזן רודידס (Rodides) זן לבן למאכל וליין, המבשיל בספטמבר. הזן סידריטס (Siderites) — צבעו ורוד והוא מבשיל בסוף אוקטובר ואפשר להחזיקו בקירור. הזן וריגו (Verrigo) — זן ורוד, מבשיל בסוף נובמבר ומשמש לייצוא לאנגליה. כל שלושת הזנים, וביחוד הזן וריגו, דורשים זמירה ארוכה.

מעניין לציין, כי המוסקט ההמבורגי אינו אהוב על הקפריסאים ואינם מגדלים אותו.

כאמור לעיל — הרי רוב הגבעות בקפריסין נטועות כרמי גפנים, ולפעמים מגיעה הגפן גם להר